

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО ВИКЛАДАННЯ ШКІЛЬНОГО КУРСУ «ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА»

У статті розглядаються особливості та стан підготовки майбутніх учителів початкових класів до викладання шкільного курсу «Фізична культура».

Ключові слова: фізична культура, підготовка, учні початкових класів.

Постановка проблеми у загальному вигляді... Від належного організаційно методичного забезпечення фізичного виховання школяра залежить успіх залучення його до здорового способу життя. Без раціонального використання фізичної культури і спорту не отримаємо здорового покоління. Тому сьогодні національною проблемою є турбота про здоров'я української нації. Для вирішення означеної проблеми необхідна якісна підготовка майбутніх учителів фізичної культури, які повинні бути готовими до впровадження здоров'язберігаючих технологій. Від професійного рівня вчителів фізичної культури у значній мірі буде залежати в державі успіх здоров'язберігаючої діяльності серед молодого покоління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... В умовах сьогодення основні концептуальні положення нормативно-правових документів актуалізують проблему забезпечення в загальноосвітніх школах виховання у дітей бережливого ставлення як до власного здоров'я, так і здоров'я інших людей. При цьому важлива роль відводиться засобам фізичного виховання. Тому Національна доктрина розвитку фізичної культури і спорту серед пріоритетних завдань держави визначає удосконалення системи фізичного виховання учнів сучасних загальноосвітніх навчальних закладів. При цьому підкреслюється, що фізична культура, маючи великий потенціал, спроможна не лише покращити фізичну підготовленість, здоров'я особистості, але як засіб формуючого впливу на учня, може бути спрямована на вирішення психофізичних, естетичних, соціально-психологічних завдань. Провідна роль у цьому процесі належить учителю фізичної культури.

У наш час різні аспекти розвитку фізичного виховання студентів у вищих навчальних закладах України розглядали в своїх працях дослідники І.В. Боднар, Л.П. Долженко, А.В. Домашенко, В.Д. Єднак, О.В. Зеленюк, С.М. Канишевський, Г.В. Клименко, М.В. Курочкіна, Т.Б. Кутек, О.О. Малімон, С.Ю. Ніколаєв, Ю.В. Новицький, Р.Т. Раєвський, В.В. Романенко, С.А. Савчук, О.В. Тимошенко, М.О. Третьяков, Л.М. Щербак. Питання професійної готовності випускників вищих навчальних закладів фізичної культури до професійної діяльності досліджували В.О. Багіна, В.І. Звягінський, О.О. Кондрашов, В.О. Сургучов, В.Т. Чічкін, В.С. Якимович. Концептуальні засади підготовки майбутніх фахівців фізичної культури висвітлено в багатьох працях вчених (Л.І. Іванова, А.М. Кузьмін, О. Стасенко, О.В. Тимошенко, І.А. Рядинська, Л.Є. Хоронжевський).

Підготовка сучасного кваліфікованого учителя з фізичної культури детермінована необхідністю вирішення багатьох важливих завдань. Від рівня підготовки спортивного педагога значною мірою залежить впровадження здорового способу життя в повсякденну життєдіяльність широких верств населення і особливо дітей. Для професійного виконання своєї діяльності спортивному педагогу потрібний певний обсяг знань, умінь і навичок при позитивному ставленні до обраної професії [2].

Готовність до педагогічної діяльності визначається цілим рядом педагогічних умінь. Процес професійно-педагогічної підготовки студентів повинен забезпечити високий рівень їх підготовленості саме до практичної діяльності, до педагогічної праці, в основі якого лежать не лише теоретичні знання, але і практичні уміння здійснювати предметні професійно-педагогічні дії [1].

Б.М. Шиян вважав, що «зміст професії визначається, перш за все, вимогами суспільства. Для вчителів фізичної культури загальноосвітньої школи ці вимоги визначені в меті і завданнях шкільного курсу «Фізична культура». «Не знаючи достатньо точно, «кого готувати», ми не зможемо аргументовано обґрунтувати зміст освіти («чого навчати»), тому що вона повинна бути спрямована на забезпечення майбутньої професійної діяльності» [5]. Діючі навчальні програми націлюють педагога на формування в учнів стійкої мотивації щодо використання фізичної культури у їх щоденному побуті та як вагомого чинника зміцнення здоров'я.

Формулювання цілей статті... Мета даної статті – розкрити особливості підготовки майбутніх учителів початкових класів до викладання шкільного курсу «Фізична культура».

Виклад основного матеріалу дослідження... Важко собі уявити сучасну людину погано фізично розвинутою, із слабким здоров'ям, яка не займається фізичною культурою. Але основи правильного фізичного розвитку і хорошого здоров'я закладаються в ранньому дитинстві. Саме тут прививається любов до занять фізичними вправами і багато вчителів з успіхом вирішують ці завдання.

Ознайомившись із станом фізичного виховання можна констатувати, що уроки в початкових класах нерідко проводяться на недостатньо високому рівні, оскільки їх проводять педагоги загального профілю, які не мають

належної методичної підготовки щодо виконання фізичних вправ. Вони часто не знають програмових вимог, не завжди володіють методикою навчання окремим рухам. Уроки в цілому проводяться з низькою загальною та моторною щільністю, без урахування специфіки їх структурних елементів. В результаті учні не отримують необхідного навантаження, а тому не опановують мінімумом знань і навичок в галузі фізичної культури. З року в рік не зменшується кількість учнів, які мають порушення постави. Виникає питання, якими знаннями повинен володіти вчитель початкових класів для правильного проведення уроків фізичної культури.

По-перше, вчитель повинен знати свого учня, тобто його анатомо-фізіологічні та психологічно-вікові особливості, а також вміти застосовувати їх у практичній діяльності з фізичного виховання. Вирішуючи завдання фізичного виховання, ця вимога виступає у формі закону. Інакше не можна правильно побудувати процес навчання фізичним вправам, вирішити завдання розвитку та зміцнення здоров'я.

Знання анатомо-фізіологічних особливостей дітей молодшого шкільного віку для фізичного виховання повинні бути конкретними: яка група м'язів, який орган чи система організму бере участь при виконанні тієї чи іншої вправи. Аналіз матеріалів опитування учителів засвідчує, що їх відповіді нерідко далекі від істини. Тому при підготовці фахівців для початкових класів необхідно вивчати навчальні вимоги до дисципліни «Фізична культура» у початковій школі, де розкриваються вимоги до занять фізичними вправами, їх роль щодо зміцнення здоров'я учнів; визначаються засоби для розвитку основних фізичних якостей та рухових здібностей, на основі яких формуються вміння і навички здорового способу життя, проведення корисного дозвілля та активного відпочинку, а також закладаються основи знань, вмінь і навичок із дотримання особистої гігієни, загартування організму, профілактики захворювань, запобігання травматизму, дотримання правил техніки безпеки; розвиваються вміння і навички використання фізичних вправ з метою запобігання порушення постави та зняття втоми учнів.

Майбутні педагоги фізичної культури повинні знати, що починаючи з першого класу, в учнів початкової школи, формуються основні життєво необхідні рухові дії. Тому важливою особливістю змісту навчальної програми з фізичної культури є вивчення рухливих і народних ігор, формування навичок їх самостійної організації і проведення. В міру зростання учнів поступово у змісті навчання акцент має зміщуватися на засвоєння ними основних рухових дій, фізичних вправ підвищеної координаційної складності з базових видів спорту, що входять до навчальної програми. На завершальному етапі початкової освіти засвоєння нового матеріалу має зосереджуватися уже на фрагментах рухової діяльності, цілісних комбінаціях та спортивних іграх за спрощеними правилами.

В учнів початкових класів відбувається інтенсивний розвиток більшості рухових якостей, формування різних систем організму, тому вчителю треба знати, що в цьому віці найкраще розвиваються такі фізичні якості, як швидкість, спритність, гнучкість і помірно - сила та витривалість.

Наші спостереження під час відвідування уроків фізичної культури у початкових класах показують, що педагоги-початківці часто не враховують психологічних особливостей дітей у процесі розучування фізичних вправ. Захоплення методом змагання («Хто далі», «Хто швидше») крім того, що призводить до швидкої втоми, виховує у дітей почуття переваги над товаришами, егоїзму, невіри в свої сили, оскільки діти ще не здатні дати оцінку своїм досягненням і невдачам. Тому, уроки фізичної культури з учнями початкових класів рекомендуємо проводити фахівцю із фізичної культури і спорту або відповідно підготовленому вчителю початкової школи.

По-друге, вчитель повинен знати, чому вчити, тобто знати, яким має бути зміст фізичного виховання. Програма в початковій школі ставить високі вимоги до знань і вмінь вчителя.

В розділ гімнастики входять шиккування та перешикування, які вимагають від учителя знань елементів ширенги, команд, фігурного марширування. Особливо важливою необхідно вважати систематичну роботу над формуванням правильної постави. На виховання правильної постави великий вплив мають загальнорозвивальні та спеціальні вправи, що наводяться в програмі. Учитель повинен добре знати і вміти правильно показати вправи для лазіння, рівноваги, ходьби, бігу, стрибків і метання. Не кожен вчитель початкових класів може правильно показати багато вправ із розділів гімнастики та легкої атлетики.

По-третє, у вчителя мають бути сформовані уміння і навички навчати, тобто він повинен знати методику побудови уроку, володіти організаційними способами та методами навчальної діяльності. Цілком зрозуміло, що знання методичних прийомів залежить від знання самого навчального матеріалу. Але буває і так, що вчитель знає ту чи іншу просту вправу, але не вміє правильно пояснити і показати її. Наприклад, недостатньо сказати, що на уроці розучуватиметься стрибок у довжину способом «зігнувши ноги». Потрібно обов'язково визначити те головне, основне, над чим працюватимуть учні, вивчаючи даний стрибок. Не знаючи головного, конкретного, не можна визначити помилки учнів і прийом для їх виправлення.

Тому вагомим успіхів у фізичному вихованні школярів учителі досягають при використанні всіх методів і прийомів. Універсалізація будь-якого методу недопустима, бо немає методів однаково придатних для всіх учнів і умов навчання. Майбутні педагоги, які проводять уроки фізичної культури повинні досконало володіти всіма методами і методичними прийомами фізичного виховання, щоб для кожного конкретного випадку навчально-виховного процесу вибрати ті, які забезпечать найвищу ефективність фізичного виховання учнів.

На основі особистісних якостей у процесі професійної підготовки в педагога мають бути сформовані необхідні педагогічні вміння (конструктивні, комунікативні, організаторські, дидактичні, перцептивні, сугестивні, пізнавальні, прикладні, вміння в галузі педагогічної техніки).

Професіоналізм людини у будь-якій сфері діяльності багато в чому залежить від рівня сформованості педагогічної майстерності. Педагогічну майстерність не можна пов'язувати з якимось особливим мистецтвом, що вимагає таланту, але це спеціальність, якої треба навчати так само, як навчати лікаря його майстерності, як навчати музиканта [3, с. 246]. Педагогічна майстерність охоплює такі структурні компоненти: морально-духовні цінності, професійні знання, соціально-педагогічні якості, психолого-педагогічні уміння, педагогічну техніку.

Усе зазначене повністю стосується і вчителя фізичної культури. Вимоги до кваліфікаційної підготовки вчителя фізичної культури складаються з п'яти розділів. Це — науково-теоретична підготовка, методична, організаційна, підготовка до матеріально-технічного забезпечення занять, підготовка до страховки та виконання правил безпеки в процесі занять фізичними вправами. У кожному розділі передбачається необхідний перелік знань, умінь і навичок, які мають першочергове значення для професійної діяльності вчителя фізичної культури [4, с. 82].

Не слід забувати, що в початковій школі вчитель повинен не тільки прищепити учням правильні рухові навички, але і пробудити в них інтерес і любов до занять фізичними вправами. У контексті піднятої проблеми необхідно відзначити і виховну сторону занять фізичними вправами. Діти схильні до відтворення. Вони завжди хочуть бути сильними, спритними. І якщо вчитель сам може організувати гру, виконати ту чи іншу вправу, то діти будуть чекати зустрічі з ним, слухати кожне його слово. Методично доцільно організовані заняття фізичними вправами та іграми цінні і тим, що вони спонукають дітей бути активними. Дітям доводиться дотримуватись правил гри, стримувати свої забаганки, поступатись товаришам.

Фізична культура, як і будь-яка інша дисципліна, не стоїть на місці, Постійно проходить оновлення її змісту, вдосконалюються методи викладання. Тому вчителі повинні мати можливість регулярно підвищувати свою кваліфікацію. В даний час для вчителів початкової школи створюються методичні об'єднання, курси підвищення кваліфікації з усіх предметів. Проте методичні служби залишають поза увагою фізичну культуру. Педагоги початкових класів не отримують достатньої допомоги ні від відділів освіти, ні від фізкультурних організацій.

Один із шляхів підвищення кваліфікації вчителів поліпшення якості навчання студентів на факультетах, які готують педагогів початкової школи. Для цього необхідно, на наш погляд, пов'язати фізичне виховання з вивченням інших дисциплін. Наприклад, розглядаючи окремі теми курсу анатомії та фізіології людини, потрібно висвітлити значення занять фізичними вправами для розвитку окремих груп м'язів (серцево-судинної, дихальної та інших систем), показати, як покращується їх функціональна діяльність. На лекціях з методики фізичного виховання та на практичних заняттях розказати загальні питання біомеханіки рухів, їх зв'язку з діяльністю конкретних груп і суглобів. У курсі психології розкрити питання про роль занять фізичною культурою в формуванні психіки дитини.

На практичних заняттях основну увагу потрібно звертати на техніку виконання вправ, коротко подавати методику їх навчання, розучити серію підготовчих і навідних вправ. При цьому особливу увагу приділити рухливим іграм, адже уроки фізичної культури носять ігровий характер.

Для того, щоб отримані знання міцно закріпилися, слід широко залучати студентів до занять у спортивних секціях, до суддівства змагань за окремими видами спорту. Важливо посилити методичну спрямованість курсу фізичного виховання, розширивши об'єм знань з теорії та методики.

Вчителям початкових класів, які проводять уроки фізичної культури, працюють в школах багато років, необхідно (враховуючи стан здоров'я і вік) потрібно самим залучатись до занять фізичною культурою – регулярно виконувати ранкову гімнастику, кататися на лижах, ковзанах.

Разом з цим вони повинні постійно, підтримуючи контакт із учителем фізичного виховання своєї школи, відвідуючи його заняття, знайомитися з методикою самого уроку, з поясненням і показом окремих фізичних вправ, технікою їх виконання, добором підготовчих і допоміжних вправ, дізнається ряд нових цікавих вправ. Особливо корисними є такі відвідини, коли вони спільно обговорюються, аналізуються.

Крім індивідуальної роботи, слід організувати навчання вчителів початкових класів на семінарах, курсах із залученням спеціалістів фізичної культури.

Висновки... Отже, кінцевою метою підготовки вчителів для викладання шкільного курсу «Фізична культура» у початкових класах є забезпечення їх готовності до реалізації вимог навчальних програм з означеної дисципліни.

Використана література:

1. Выготский Л.С. Собрание сочинений: в 6 т. Проблемы развития психики / Л.С. Выготский. – М. : Педагогика, 1983. – Т. 3. – 366 с.

2. Деркач А.А. Педагогическое мастерство тренера / А. А. Деркач, А.А. Исаев. – М. : Физкультура и спорт, 1981. – 375 с.
3. Макаренко А.С. Про мій досвід / А. С. Макаренко // Твори у 7 т. – К.: Рад. шк., 1954. – Т. 5. – С. 231-253/
4. Ротерс Т.Т. Вчити розуміти красу на уроці...фізкультури (Естетична підготовка майбутніх учителів фізичної культури як педагогічна проблема) / Т.Т. Ротерс // Гуманитарні науки. – 2006. – № 1(11). – С.81-84.
5. Шиян Б.М. Методика фізичного виховання школярів / Б.М. Шиян. – Львів : ЛОНМІО, 1996. – 229 с.

Замрозевич-Шадріна С.Р.

**ПОДГОТОВКА БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ
К ПРЕПОДАВАНИЮ ШКОЛЬНОГО КУРСА «ФИЗИЧЕСКАЯ КУЛЬТУРА»**

В статье рассматриваются особенности и состояние подготовки будущих учителей начальных классов к преподаванию школьного курса «Физическая культура».

Ключевые слова: физическая культура, подготовка, ученики начальных классов.

Zamrozevuch-Shadrina S.R.

TRAINING FUTURE ELEMENTARY SCHOOL TEACHERS TO TEACH SCHOOL COURSE "PHYSICAL CULTURE"

In the article the features and the state of training of primary school teachers to teach school course "Physical Culture".

From proper organizational methodological support physical education student success depends on bringing him to a healthy lifestyle. No rational use of physical culture and sports do not get healthy generation. So today is a national problem healthcare Ukrainian nation. To solve the abovementioned problem requires qualitative training of future teachers of physical education, which should be ready for the introduction of healthy technology.

The teacher must know his pupil, that it anatomical and physiological and psychological-age features and be able to apply them in practice in physical education.

The teacher needs to know what to teach, that is to know what should be the content of physical education. It must be formed and skills taught, that he should know the method of constructing the lesson, have the organizational means and methods of training and knowledge of teaching methods depends on the knowledge of the teaching material.

Future teachers conducting lessons of physical culture have to master all the techniques and methods of teaching physical education to each case of the educational process to select those that will provide the greatest efficiency physical education students. On the basis of personal qualities in the process of training a teacher must be formed necessary pedagogical skills.

In individual work, should organize training of primary school teachers at seminars, courses involving experts of physical culture.

Thus, the ultimate goal of preparing teachers to teach school course "Physical culture" in primary school is to ensure their readiness to implement the requirements of the designated curriculum subjects.

Keywords: physical culture, training, primary school students.

Подано до редакції 09.11.2016.

УДК 378. 147.134:37.013.77

© 2016

Манжос Е.О.

РОЗВИТОК КОМУНІКАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

У статті розглядаються педагогічні умови розвитку комунікативної діяльності та рівень її сформованості в навчальному процесі. Було доведено, що успішний розвиток комунікативної діяльності передбачає системний підхід до сучасної технології навчального процесу. Процес навчання має здійснюватися в певній системі на основі комунікативно-діяльнісного підходу. З'ясовано, що комунікативно-спрямований курс навчання мови сприяє вмінню достатньо вільно здійснювати мовленнєве спілкування, вживати правила мовленнєвої поведінки, що є в суспільстві, використовуючи ресурси мови в різноманітних реальних ситуаціях суспільного життя.

Ключові слова: спілкування, комунікативне спілкування, мовленнєві ситуації, комунікативна діяльність, мовленнєва діяльність, комунікативна культура.

Постановка проблеми у загальному вигляді... З розвитком техніки, у зв'язку з соціальними, політичними, економічними змінами, трансформаціями в системі культурних цінностей змінювалась і специфіка комунікативної діяльності у змістовому, формальному та технічному аспектах. Як відомо нині змінюється державна освітня політика в Україні, яка все більше орієнтується на входження країни в світовий простір. Це веде до змін в педагогічній теорії та практиці, що пов'язані з розвитком комунікативної культури кожної освіченої людини. Тому виникає необхідність в узагальненні знань комунікативних законів та вмінні використовувати їх.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми...

Комунікація як процес відбувається послідовно, маючи значний плин у часі, здійснюється в процесі взаємодії її учасників, маючи усі ознаки діяльності.

Засновники теорії мовленнєвого спілкування – Л. Виготський, М. Каган, О. Леонтьєв, О. Мудрик, М. Ночевник та ін. вважають комунікацію різновидом людської діяльності, загалом, мовленнєвою діяльністю поряд з трудовою, правовою, пізнавальною та ін.

Як зазначає Ф. Бацевич: "Саме в діяльності відбувається перехід об'єктивного відображуваного в суб'єктивний образ, в ідеальне" [1, с. 31].